

Rusko v 17. a 18. století

- Ivan IV. se prohlásil za prvního cara, Fjodor Ivanovič (vymírá dynastie Rurikovců), Ljzidimitrijové, období krize = *smuta* (1587-1613)

1613 zvolen carem **Michail Romanov**, jím nastupuje dynastie Romanovců

Michail Romanov, Alexej Romanov (1645-1676)

- dlouho pod nadvládou Mongolů, vývoj zastaven, teprve teď obnovují
 - absolutistická vláda = *samoděržaví*
 - velkou moc má pravoslavná církev
 - drtivá většina společnosti nevolníci, zemědělci, zaostalé za Evropou, vše dováženo
 - nízká kulturní, vzdělanostní úroveň obyvatelstva
- ⇒ nutné reformy, přístav Archangelsk v zimě zamrzá, chce získat přístup k Baltu nebo Černému moři k otevření obchodu
- postupně pronikají k Tichému oceánu
 - území Kozáků (obyvatelé ruských stepí) je ovládáno Polsko-litevským státem, pomáhali proti Mongolům
- ⇒

1648-1654 POVSTÁNÍ BOHDANA CHMELNICKÉHO, levobřežní Ukrajina připojena k Rusku

(1670-1671) SELSKÉ VÁLKY v čele s Stěnkou Razinem, protože poddaní byli nespokojeni

Petr Veliký (1689-1725)

- zakladatel moderního ruského státu, obrovské množství reforem
- nechal mučit svého syna, později ho nechal popravit
- obdivovatel západu, uznává nové techniky

1682 dostává se k moci s bratrem Ivanem V., ale vládne jejich sestra Sofie, v sedmnácti letech ji sesadí a vsadí do kláštera ⇒ dostává se do čela Ruska, o chvíli později umírá i jeho bratr

1699 úspěšný ve válkách s Turky, DOBÝJÍ PEVNOST AZOV

1697 inkognito vyjíždí do západní Evropy, zjišťuje situaci a inspiruje se

1698 POVSTÁNÍ STŘELECKÝCH PLUKŮ, zatímco je v Evropě, chtějí dosadit zpět jeho sestru Sofii

1700-1721 SEVERNÍ VÁLKA vytvoření protišvédské koalice: Rusko, Dánsko, Polsko, Sasko

1700 BITVA U NARVY, Švédové porážejí Rusy

1703 zakládá nové sídelní město Petrohrad, „okno do Evropy“, (1712) hlavní město

1709 BITVA U POLTAVY, švédská vojska vtažena na jih Ruska, kde vojska Petra Velikého vítězí, boje ale pokračují dál

1721 *Nystadský mír*, Rusko získává přístup k Baltu, Švédové ztrácí značná území

- zavedení pravidelné armády, budování válečného námořnictva, Petropavlovská pevnost, školství, budování infrastruktury, zakládání manufaktur, kde pracují nevolníci, sjednocená měna *rubl*
- rozdělení území na části = *gubernie*
- zjednodušení písma = *graždanka*

Kateřina II. Velká (1762-1796)

- sesadila svého manžela Petra III. (vnuk Petra Velikého), nechala ho uvěznit, kde byl zavražděn, tzv. „dámská revoluce“
- doba palácových převratů (6 vladařů za 27 let)
- lutheránský původ, po příjezdu do Ruska však konvertovala k pravoslaví
- vládne v duchu osvícenského absolutismu, ale krutá a sexuálně aktivní, literárně činná, milenci z řad člechty
- „zlatý věk Ruska“, založení Lomonosovy univerzity v Moskvě
- propagovala očkování proti neštovicím, sama se nechala očkovat
- centralizace, utužení nevolnictví (*mužici*)
- porážka osmanských Turků, dosáhnutí Černého moře, Krymu: vznik Sevastopolu, Oděsy ⇒ kolonizace Ukrajiny, Černomoří, Čukotky, Sachalin, Aljaška
- *Potěmkinovy vesnice*, měl na starosti kolonizaci, kulisy, aby při návštěvě Kateřiny „bylo na co se dívat“, jeden z jejích milenců
- TROJÍ DĚLENÍ POLSKA

Zánik Polska

- „zlatá svoboda“ šlechty, dělá si co chce, sleduje jenom svoje zájmy
- 1386 dědička Hedvika se provdala za litevského knížete Jagiella, spojí se do polsko-litevské personální unie, vládnou Jagellonci
- (1569) personální unie se ruší, vzniká lubliská unie, o tři roky později vymírají Jagellonci
- král je volen šlechtou, *sejm* = zastupitelský orgán (šlechtici, každý z nich má právo veta)
 - drtivá část společnosti znevolněna, národnostně pestré
 - krize využívají sousedé, třeba Švédsko prosazuje svoji dynastii
 - hluboká krize nastává v 18. století za polského krále Augusta III., toho využívá Kateřina, která vojensky prosadila do čela Polska jednoho ze svých stoupenců, nastupuje jako král **Stanislav II. August**, toho nepřijímá šlechta ⇒ sesazen ⇒ Rusko se spojí s Rakouskem a Pruskem, domluví se na TROJÍM DĚLENÍM POLSKA, každý si vezme asi třetinu, šlechta musí přísahat věrnost
 - šlechta tuší, že je něco špatně, mění své zákony, pokouší se vytvořit novou ústavu (1791), taškařice ⇒ druhé dělení
 - po abdikaci Stanislava II. proběhne třetí dělení
 - dělení v letech: 1772 (Rusko, Prusko, Habsburkové), 1793 (Rusko a Prusko), 1795 (Rusko, Prusko, Habsburkové)
 - někdy se též mluví o čtvrtém dělení Polska, což je počátek druhé světové války

Vznik Pruska

- základem Braniborské markrabství, kde vládne dynastie Hohenzollernové od počátku 15. st.
- postupně se Braniborské markrabství zvětšuje, připojeno vévodství Pruské, po třicetileté válce patří mezi nejvýznamnější části SŘŘ

2. pol. 17. st. kurfiřt Fridrich Vilém: reformy, zakládá manufaktury, posiluje území

1701 jeho syn, Fridrich III., se v Königsbergu prohlásil za krále (vládne jako Fridrich I.), mluvíme o Pruském království = Braniborsko, Západní Pomořany, Východní Prusko

- buduje Berlín jako sídelní město, využívá práci nevolníků, většina lutheránu, ale nábožensky tolerantní

Fridrich I. (1701-1713)

- buduje Berlín jako sídelní město, vznik typických barokních zámků
- velkostatkáři = *junkři*, většina společnosti, nevolníci
- zdrojem ekonomiky je vývoz obilí
- založení pruské univerzity, uchycení lutheránství, ale jsou nábožensky tolerantní vůči ostatním

Fridrich Vilém I. (1713-1740)

- syn Fridricha I., „kaprál na trůně“ (celý život chodil v uniformě), militarizoval Prusko
- branná povinnost pro nevolníky, vojenský drill, poslušnost
- SEVERNÍ VÁLKA mezi Švédskem a protišvédské koalici, Prusko získává malá území
- rozvoj *merkantilismu*, školství, ale prioritná je pořád militarizace a armáda

Fridrich II. Veliký (1740-1786)

- současník Marie Terezie, za něj zahájeno trojí dělení Polska
- typicky osvícenský panovník, na jeho dvoře pobýval Voltaire, I. Kant
- *Edikt* o náboženské svobodě
- rozvoj obchodu, stavění infrastruktury, zakládání manufaktur, uve do Pruska odborníky ze zahraničí
- „filosof ze Sanssouci“ (rokokový zámek), věnoval se prakticky filosofii, má sloužit tomu státu (ne jako Ludvík XIV.)
- účastnil se SLEZSKÝCH VÁLEK, SEDMILETÉ VÁLKY